
METODIKA rodinné politiky na krajské a místní úrovni

ZKRÁCENÁ VERZE

Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni – Zkrácená verze vznikla v rámci projektu Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů, reg. č. CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233.

Tento projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu.

ISBN 978-80-7421-177-5

OBSAH

1 Rodinná politika	8
1.1 Rodina	8
1.2 Základní cíle a principy rodinné politiky	9
1.3 Regionální rodinná politika	9
1.3.1 Aktéři regionální rodinné politiky	10
2 Základní oblasti rodinné politiky	12
2.1 Oblast služeb pro rodiny	13
2.2 Oblast podpory trhu práce a sladování rodinného a pracovního života	16
2.3 Oblast prostoru přátelského rodinám	17
2.4 Oblast komunikace a spolupráce	19
3 Institucionální, personální a koncepční zabezpečení	20
3.1 Institucionální zabezpečení	20
3.2 Personální zabezpečení	21
3.3 Koncepční zabezpečení	22
4 Strategické plánování aneb Jak vytvořit strategické dokumenty na místní úrovni	24
4.1 FÁZE I – Organizace procesu	27
4.2 FÁZE II – Analýza prostředí	27
4.3 FÁZE III – Návrh strategického dokumentu	31
4.3.1 Stanovení poslání, vize a cílů	31
4.3.2 Akční plán	33
4.3.3 Financování	33
4.4 FÁZE IV – Implementace strategického dokumentu	34
4.5 FÁZE V – Evaluace strategického dokumentu	35
4.6 Metody strategického plánování	37
Závěr	40
Použitá literatura a zdroje	41
Příloha č. 1: Mapování potřeb dle oblastí rodinné politiky	44
Příloha č. 2: Možné vnější finanční zdroje pro realizaci rodinné politiky na krajské a místní úrovni	50

ÚVOD

Tato zkrácená verze metodiky rodinné politiky na krajské a místní úrovni (dále „metodika“) byla vytvořena jako pomocný dokument k jeho rozsáhlejší verzi, který shrnuje praktické informace pro strategické plánování v kontextu realizace rodinné politiky na regionální úrovni.

Metodika vznikla v rámci projektu Ministerstva práce a sociálních věcí (dále „MPSV“) „Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů“ (dále „projekt“), registrační číslo CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233, který je financován z Evropského sociálního fondu. Projekt je realizován do 31. 12. 2021 s cílem vytvořit základ pro systémové řešení rodinné politiky na úrovni samosprávy, a to ve spolupráci s MPSV.

Metodika vychází především z aktuální *Koncepce rodinné politiky* z roku 2017^{1,2} a navazuje na metodické doporučení *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí*, které vydalo MPSV v roce 2008.

Metodika vznikla s cílem poskytnout zástupcům samosprávy i dalším aktérům rodinné politiky teoretickou podporu v realizaci rodinné politiky na krajské a obecní úrovni. Důležité jsou přitom místní potřeby rodin a principy rodinné politiky na státní úrovni (tj. ocenění péče, mezigenerační solidarita, odstranění diskriminace a rovné příležitosti žen a mužů).

Metodika se v první kapitole nejprve věnuje teoretickému vymezení rodinné politiky. Druhá kapitola blíže popisuje jednotlivé oblasti rodinné politiky a třetí kapitola rozebírá institucionální, personální a koncepční zabezpečení rodinné politiky. Čtvrtá kapitola je nosným textem celé metodiky, jelikož je zaměřena na strategické plánování v oblasti rodinné politiky na krajské a místní úrovni. Tato kapitola poskytuje návod, jak postupovat během tvorby strategického dokumentu rodinné politiky na krajské a místní úrovni. Poslední kapitoly metodiky jsou věnovány závěru, seznamu použité literatury a přílohám.

V rámci projektu vznikly dvě verze metodiky – „zkrácená“, kterou nyní držíte ve svých rukou, a „úplná“. Tato „zkrácená“ verze metodiky poskytuje praktický návod pro využití strategického plánování během přípravy strategického materiálu (např. koncepce či akční plán) pro rodinnou politiku na krajské a místní úrovni. „Úplná“ verze metodiky obsahuje

-
- 1 Vládě ČR byla na začátku srpna 2018 předložena aktualizovaná verze *Koncepce rodinné politiky*, která vznikla z důvodu potřeby promítnout do tohoto strategického dokumentu pro oblast rodinné politiky aktuální programové prohlášení vlády.
 - 2 MPSV. *Koncepce rodinné politiky* [online]. 2017. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253.

informace v širších souvislostech (např. popis demografických a společenských trendů v České republice (dále „ČR“), popis stavu rodinné politiky v jednotlivých krajích) a v některých oblastech je podrobnější (např. informace o jednotlivých dotačních titulech). „Úplná“ verze rovněž obsahuje dva příklady dobré praxe (město Olomouc a Lípa u Havlíčkova Brodu), na nichž je prakticky popsána realizace rodinné politiky na místní úrovni, a mohou tak sloužit jako praktické vodítko při strategickém plánování rodinné politiky i v dalších městech České republiky. Z výše uvedených důvodů doporučujeme využívat obě verze.

1 RODINNÁ POLITIKA

V této kapitole budou vymezeny základní pojmy *rodina* a *rodinná politika*. Dále budou popsány cíle a principy rodinné politiky v ČR, a to na národní i regionální úrovni. Vzhledem k zaměření metodiky bude v závěru této kapitoly věnována pozornost rovněž aktérům regionální rodinné politiky, a to s důrazem na úlohu samotných krajů a obcí.

1.1 Rodina

Rodina je základní jednotkou společnosti – dochází v ní k formování osobnosti člověka, je prostorem tvorby lidského kapitálu, výchovy i růstu budoucích generací. Co je to ale *rodina*?

Rodinu je možné definovat různými způsoby dle jednotlivých vědních disciplín. Terminologie se liší i dle různých zákonů v kontextu konkrétních oblastí (např. oblast sociálních dávek, občanský zákoník atd.). Z pohledu sociální politiky a rovněž optikou současného nastavení zákonů „*je za rodinu pokládán soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, nebo jednoho rodiče s dítětem nebo dětmi. Protože s manželskými nebo partnerskými páry nebo jednotlivci a dětmi často žijí i jiné osoby, lze užívat v tomto smyslu přesnějšího pojmu rodinná domácnost, jejímž jádrem je úplná nebo neúplná rodina.*“ (Krebs, 2010: 344)

Rodiny mohou nabývat různých podob, na což reaguje řada klasifikací – rodiny lze rozlišovat podle počtu dětí, podle fáze životního cyklu atd. Pro potřeby této metodiky vysvětlíme pouze dělení na tzv. **funkční a ohrožené rodiny**, kdy *funkční rodinou*³ je rodina plnící své základní přirozené funkce (tj. biologicko-reprodukční, socializační, sociálně-ekonomickou, regenerační a podpůrnou neboli emocionálně-stabilizační) a *ohroženou rodinou*⁴ je taková rodina, která je plnit nedokáže.

3 *Koncepce rodinné politiky* (MPSV, 2017) se svými opatřeními zaměřuje právě na funkční rodiny s dětmi.

4 Na ohrožené děti se zaměřuje *Národní strategie ochrany práv dětí* (MPSV, 2012) a *Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025* (MPSV, 2015).

1.2 Základní cíle a principy rodinné politiky

Rodinná politika je tzv. politikou průřezovou, což znamená, že se dotýká daňového, důchodového a sociálního systému, zdravotních a sociálních služeb, zaměstnanosti, školství a vzdělávání, ale také oblasti dodržování lidských práv. Rodinnou politikou tedy rozumíme souhrn aktivit podporujících rodinu a zahrnujících řadu společenských oblastí.

Základní principy rodinné politiky respektují ústavně chráněné hodnoty a práva, jak jsou uvedena především v čl. 10 a 32 *Listiny základních práv a svobod*, a v *Listině základních práv Evropské Unie*, a mezinárodní závazky ČR plynoucí z řady mezinárodních dohod (např. *Úmluva o právech dítěte*).⁵

Klíčovým principem rodinné politiky v ČR je **vytvářet rodinám takové prostředí, v němž mohou svobodně naplňovat svá rozhodnutí a přesvědčení týkající se rodinných hodnot, způsobů péče a cílů rodinného i osobního života**. V návaznosti na *Strategický rámec Česká republika 2030* jsou cíle rodinné politiky v ČR zaměřeny na podporu společenského klimatu příznivého rodinám, podporu socioekonomických podmínek, podporu rodin se specifickými potřebami, význam rodinných hodnot a rovněž na podporu porodnosti i sňatečnosti obyvatelstva ČR. (MPSV, 2017)

1.3 Regionální rodinná politika

Rostoucí význam rodinné politiky na regionální a lokální úrovni patří v současné době mezi hlavní trendy v oblasti rodinné politiky v Evropě. **Nižší úrovně státní správy a samosprávy** mají blíže k rodinám v daném regionu, **disponují znalostí místních podmínek a potřeb i širokou škálou možností, jak realizovat opatření rodinné politiky** s ohledem na místní potřeby rodin i na rozmanitost jejich forem. Regionální rodinná politika je tedy důležitá vzhledem k principu subsidiarity, kdy jsou opatření realizována vždy

⁵ Je důležité mít však stále na paměti, že při tvorbě (nejen) rodinné politiky je nutné současně respektovat práva na svobodu a sebeurčení občanů a zároveň vyloučit či omezit přímé zásahy státu do chodu rodin.

na takové úrovni, v níž je jejich realizace neefektivnější z hlediska informovanosti o problémech a dostupných zdrojích.⁶

V návaznosti na hlavní cíle rodinné politiky (viz podkapitola 1.2) lze definovat hlavní cíl regionální rodinné politiky jako **tvorbu a podporu vhodných podmínek pro zakládání a fungování rodin na úrovni krajů a obcí**. K tomuto cíli patří cíle specifické:

- dostat rodinu do centra pozornosti místních samospráv,
- podpořit autonomii rodin při výkonu jejich přirozených funkcí,
- vytvořit podmínky pro fungování rodiny ve všech jejích vývojových fázích a všech jejích podobách,
- prosazovat princip rovných příležitostí a rovného postavení žen a mužů ve společnosti,
- motivovat rodiny v jejich angažovanosti v aktivitách občanské společnosti i v realizaci regionální rodinné politiky,
- zvyšovat informovanost občanů o opatřeních a aktivitách rodinné politiky na státní i regionální úrovni.

1.3.1 Aktéři regionální rodinné politiky

V rodinné politice na úrovni krajů a obcí působí řada aktérů, které můžeme pro přehlednost rozdělit následujícím způsobem:

- **veřejný sektor** (poslanci a senátoři, státní správa a samospráva, výzkumné instituce a univerzity, orgány EU atd.),
- **soukromý sektor** (komerční firmy, soukromá školská zařízení, média a další),
- **občanský sektor** (nestátní neziskové organizace, církve, rodiny atd.).⁷

Pro efektivní realizaci rodinné politiky je důležitá interakce a spolupráce všech aktérů včetně rodin. S ohledem na cíle metodiky zde blíže rozebereme úlohu vybraných aktérů, a to krajů a obcí.

6 Je důležité uvědomit si, že ne všechny malé obce mají stejné potřeby. Existují velké rozdíly mezi venkovskými obcemi na základě jejich umístění. Obce situované v suburbii (tzn. v blízkosti velkých měst) mají odlišné potřeby od obcí situovaných v odlehlých lokalitách. Tuto skutečnost je nutné vždy promítnout do plánování i realizace rodinné politiky v dané obci či daném regionu.

7 Toto rozdělení je velmi obecné a slouží pouze pro ilustraci. Někteří aktéři se pohybují mezi veřejným, soukromým a občanským sektorem, např. univerzity, média atd.

Kraje by měly zastávat pět základních úloh při tvorbě a realizaci rodinné politiky:

- 1) reprezentativní (reprezentovat kraje či obce při jednání s ústřední úrovní),
- 2) koncepční (aktivně vytvářet regionální rodinné politiky na základě vlastních koncepcí),
- 3) koordinační (koordinovat obce a další místní aktéry rodinné politiky, koordinovat proroďinné aktivity v rámci regionu),
- 4) organizační (organizovat proroďinné aktivity a spoluúčastnit se jich),
- 5) informativní (informovat obce o situaci rodin a proroďinných opatřeních v regionu).
(MPSV, 2008: 14)

Dlouhodobou snahou krajů by měla být větší samostatnost při tvorbě a realizaci rodinné politiky.

Obce by měly zastávat zejména následující čtyři úlohy:

- 1) iniciační (iniciovat proroďinné aktivity a zapojovat do tohoto procesu občany),
- 2) realizační (realizovat proroďinné aktivity),
- 3) propagační (propagovat proroďinné aktivity a proroďinné politiky jako takové),
- 4) informativní (informovat občany o proroďinných aktivitách v obci, regionu i na celostátní úrovni). (MPSV, 2008: 14)

K úspěšné realizaci regionální rodinné politiky je důležité zapojit všechny relevantní aktéry do procesu přípravy strategického materiálu rodinné politiky, ale i do jeho samotné implementace.

2 ZÁKLADNÍ OBLASTI RODINNÉ POLITIKY

Jak bylo uvedeno již v první kapitole, rodinná politika má tzv. průřezový charakter. Jde tedy o politiku, která zasahuje do řady oblastí.

Pro lepší přehlednost a srozumitelnost této metodiky rozčleníme rodinnou politiku do několika oblastí⁸:

- oblast služeb pro rodiny,
- oblast podpory trhu práce a sladování rodinného/osobního a pracovního života,
- oblast prostoru přátelského rodinám,
- oblast komunikace a spolupráce.⁹

V následujících podkapitolách budeme věnovat zvláštní pozornost každé z výše uvedených oblastí. V Příloze č. 1 pak najdete jednotlivé oblasti rozepsané formou otázek pro účely analytické části strategického plánování.

8 Rodinnou politiku lze strukturovat i jinými způsoby, např. v návaznosti na jednotlivé fáze životního cyklu rodiny (tj. těhotenství, narození dítěte, rodina s malým dítětem atd.) či rozdělení navrhovaných opatření na aktivity vzdělávací, osvětové či volnočasové. Zároveň je třeba v této oblasti vzít v úvahu specifické potřeby některých typů rodin (např. vícečetné rodiny, rodiny s dětmi se zdravotním či duševním postižením apod.).

Pro potřeby této metodiky jsme však vybrali výše uvedené členění, které poskytuje příležitost soustředit se na rodinnou politiku a rozvíjet ji v rámci organizační struktury většiny institucí v ČR.

9 Mezi další oblasti rodinné politiky můžeme zařadit např. oblast rovných příležitostí žen a mužů; oblast rodičovství, výchovy a vzdělávání; oblast řešení obtížných situací a konfliktů v rodině, bezpečnost dětí a prevenci.

2.1 Oblast služeb pro rodiny

Tato oblast zahrnuje širokou škálu různých služeb pro rodiny s dětmi, pro rodiny se specifickými potřebami, preventivní programy, dostupné bydlení pro rodiny s dětmi, programy zaměřené na podporu aktivního otcovství, mezigenerační spolupráci atd. Jelikož je tato oblast velmi široká, rozdělíme ji pro lepší přehlednost do několika kategorií:

- služby péče o děti předškolního věku,
- služby péče o školní děti,
- služby péče o osoby se sníženou soběstačností,
- služby primární prevence,
- dostupné bydlení,
- další služby pro rodiny s dětmi.

Služby péče o děti předškolního věku

Rozvoj služeb péče o děti předškolního věku je zásadní v kontextu podpory slaďování rodinného a pracovního života. Kraje (a potažmo i obce) by měly usilovat o **dostatečnou kapacitu služeb péče o děti** starší 3 let (tj. zejména mateřské školy) i o děti mladší (tj. zejména dětské skupiny a mikrosjesle). Kraj by se měl rovněž snažit zajistit podíl služeb dostupných i pro nízkopříjmové rodiny.¹⁰

Služby péče o školní děti

V kontextu slaďování rodinného a osobního života je důležité řešit i otázku péče o děti navštěvující základní školy. Pro děti mladšího školního věku¹¹ je zásadní **dostupnost a vhodně nastavená provozní doba školních družin, dětských klubů a dalších**

10 Dle § 6, odst. 1) zákona č. 247/2014 Sb. se služby dětských skupin mohou poskytovat bez úhrady nákladů nebo s částečnou nebo plnou úhradou nákladů. Rovněž povinné předškolní vzdělávání v mateřských školách je poskytováno na základě zákona č. 561/2004 Sb. (tzv. školský zákon) bez poplatku.

11 To znamená především děti navštěvující 1. stupeň základní školy.

možností volnočasových aktivit. Pro děti staršího školního věku¹² je velmi vhodné zajistit dostatek prostoru (fyzického i sociálního), v němž se mohou neorganizovaně potkávat. Důležitá je i přítomnost dospělé osoby schopné poradit s běžnými starostmi a problémy této věkové skupiny. (de Singly, F., 2006) Takováto služba má výrazný preventivní charakter a může fungovat jako „útočiště“ v případě osamění dítěte či potřeby dítěte řešit svůj problém s někým jiným než s rodičem či učitelem.¹³

Je důležité, aby byla oblast služeb pro děti školního věku zařazována do strategických materiálů rodinné politiky a aby se zjišťovala nejen kapacita (družin, klubů a jiných možností volnočasových aktivit pro děti) a obsazenost služeb, ale i skutečnost, zda dané služby uspokojují poptávku rodin (potažmo starších školních dětí) v této oblasti.

Služby péče o osoby se sníženou soběstačností

Služby péče o osoby se sníženou soběstačností zahrnují pobytové sociální služby (např. domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, azylové domy a chráněné bydlení), ale také terénní a ambulantní sociální služby, které mohou významným způsobem pomoci rodinám, jež zajišťují péči o člena rodiny v domácím prostředí.

Služby primární prevence

Důležitou součástí oblasti služeb pro rodiny je primární prevence, která zahrnuje nejen **psychologické poradenství**, ale také celou řadu **vzdělávacích a osvětových aktivit**, jejichž cílem je posilovat rodičovské kompetence, zapojovat rodiče do komunitního života a umožňovat jim lepší sladování rodinného a pracovního života.¹⁴ K této formě prevence významně přispívají např. **mateřská a rodinná centra**. Díky jejich variabilitě – od jednoduché herny až po rozvětvené organizace s celou řadou funkcí a služeb – mohou nejen sloužit jako prevence sociální izolace rodičů, ale také usnadňovat sladování rodinného a pracovního života, a vést k posilování širších komunitních vazeb.¹⁵ V oblasti primární prevence hrají významnou roli i tzv. **nízkoprahová denní**

12 To znamená především pro děti navštěvující 2. stupeň základní školy.

13 Byť podobnou službu nabízejí nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále „NZDM“), nelze ponechat vše jen na nich. Jsou primárně zaměřeny na mládež se specifickými potřebami a nemají kapacity pojmout všechny děti staršího školního věku ani naplnit jejich očekávání a poptávku.

14 MEDIAN, s. r. o. a kol. *Stav české rodiny, co ji chrání a ohrožuje: Závěrečná zpráva výzkumu* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.nadacesirius.cz/soubory/zaverecne-zpravy/Zaverecna-zprava-z-vyzkumu-primarni-prevence-ohrozeni-rodiny.pdf>.

15 PALONCYOVÁ, J., BARVÍKOVÁ, J., KUCHAROVÁ, V., PEYCHLOVÁ, K. *Nové formy denní péče o děti* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2014, s. 126–128. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_381.pdf.

centra pro děti a mládež i preventivní a sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi, v nichž je ohrožen vývoj dítěte.

Dostupné bydlení

Bydlení je pro každou rodinu nenahraditelným statkem a chybějící bydlení představuje zásadní bariéru pro zakládání rodiny. Problémem v ČR není jen celkový nedostatek bytů, ale i jejich obtížná dostupnost pro některé skupiny obyvatel, a to zejména v důsledku poklesu počtu obecních i státních bytů a nevyužitého bytového fondu. Obce by měly tedy usilovat o udržení či vybudování dostatečného bytového fondu pro své obyvatele. Každý občan¹⁶ má totiž dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (§ 35) právo podat **žádost o obecní byt** a ta musí být projednána.¹⁷

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (§ 94) mají obce povinnost zjišťovat potřeby poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území, ale především těmto osobám zprostředkovat pomoc ve spolupráci s poskytovateli sociálních služeb, případně s dalšími obcemi a kraji. Prostřednictvím sociálních služeb je zajišťována pomoc s naplňováním řady potřeb občanů, včetně pomoci se zajištěním ubytování. Existuje celá škála sociálních služeb, přičemž pro oblast bydlení jsou relevantní zejména služby pobytového charakteru (např. domovy pro seniory, chráněné bydlení, azylové domy, domy na půl cesty). V rámci systému sociálních služeb lze využít i terénní služby (např. sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi), díky nimž je možné zabránit ztrátě bydlení. Významnou roli hraje také sociální poradenství, kdy jsou osobám v nepříznivé sociální situaci poskytovány potřebné informace přispívající k řešení jejich situace.

Obce mohou v rámci své bytové politiky reagovat na potřeby (nejen) nízkopříjmových rodin **zaváděním systému sociálního nebo dostupného bydlení**. MPSV realizuje projekt „Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend“ (zkráceně „Podpora sociálního bydlení“) s cílem zavést a rozvíjet systém sociálního bydlení v ČR a za tímto účelem poskytovat patřičnou metodickou podporu. V rámci tohoto projektu bylo zřízeno **Kontaktní centrum sociálního bydlení**¹⁸, na které se mohou obracet občané, neziskové organizace i obce s dotazy a žádostmi o bližší informace.

16 Pojmem *občan* se v tomto případě rozumí každá osoba žijící v obci, nejen osoba s trvalým pobytem v dané obci (Veřejný ochránce práv, 2010: 6, online).

17 Každá obec nebo městská část si může stanovit vlastní pravidla, podle kterých postupuje při hodnocení zájemců o obecní nájemní byt.

18 Více informací o Kontaktním centru sociálního bydlení naleznete zde: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/o-projektu/kontakt-ni-centrum>.

Další služby pro rodiny

Vedle výše uvedených kategorií služeb pro rodiny existují i další služby, mezi které můžeme řadit např. *Rodinné pasy*¹⁹ a *Senior Pasy*²⁰, jejichž držitelé mohou čerpat řadu slev z oblasti kultury, sportu, volnočasových aktivit. Pro rodiny s dětmi jsou dále určeny tzv. *Family Pointy*²¹, které slouží jako bezbariérový prostor přátelský rodině, jenž poskytuje praktickou možnost přebalit, nakrmit a pečovat o své dítě nebo získávat informace a inspiraci pro podporu rodinného života. Pro seniory se rozvíjí síť tzv. *Senior Pointů*²², které slouží jako kontaktní místa přátelská seniorům poskytující zdarma poradenské a další služby.

V neposlední řadě jsou důležité i služby a aktivity zaměřené na aktivní otcovství a rozvoj mezigenerační solidarity.

2.2 Oblast podpory trhu práce a sladování rodinného a pracovního života

Oblast podpory trhu práce je úzce propojena s oblastí sladování rodinného a pracovního života. V této souvislosti existuje škála opatření s orientací na zaměstnavatele, obce, rodinu apod.

Problematika sladování zahrnuje vytváření takových pracovních podmínek, které neznevýhodňují zaměstnance a zaměstnankyně s rodinnými závazky. Může se jednat o **flexibilní formy využívání pracovní doby**²³, **budování firemních školek**, **vstřícný postoj zaměstnavatelů** k vážným rodinným problémům zaměstnance, v ideálním případě o celkové uzpůsobení chodu a kultury organizací tak, aby i na pracovním exponovanějších a lépe placených postech mohli více působit lidé, kteří mají rodinné závazky, a to bez ohledu na to, zda se jedná o muže, nebo o ženu. Přitom je třeba respektovat skutečnost, že z pohledu většiny majitelů firem je smyslem podnikání dosažení zisku, a proto jsou ochotni zavádět pouze taková opatření, která nepovedou ke snižování konkurenceschopnosti a výkonnosti jejich firem.

19 Více informací naleznete zde: <http://www.rodinnepasy.cz/>.

20 Více informací naleznete zde: <http://www.seniorpasy.cz/>.

21 Více informací včetně přehledu již existujících Family Pointů i postupu, jak a proč založit nový Family Point, naleznete zde: <https://familypoint.cz>.

22 Více informací včetně přehledu již existujících Senior Pointů i postupu, jak a proč založit nový Senior Point, naleznete zde: <https://www.seniorpointy.cz/>.

23 Je důležité zaměřit se rovněž na podporu a motivaci zaměstnavatelů v oblasti sladování rodinného a pracovního života, aby více podporovali flexibilní formy pracovních úvazků (zkrácených úvazků či možnost práce z domova).

Kraj může sladování rodinného a pracovního života podporovat i tím, že bude motivovat zaměstnavatele, aby zaměstnávali rodiče. V rámci možných kroků lze zvážit aktivní oslovování jednotlivých zaměstnavatelů, zjišťování možných výhod pro samotné zaměstnavatele a šíření příkladů dobré praxe. Kraj/obec může také **obsazovat volná pracovní místa osobami znevýhodněnými na trhu práce**²⁴, mezi něž patří i osoby po skončení rodičovské dovolené. Jedná se o poměrně častou praxi především u pozic na dobu určitou, např. zástup za mateřskou či rodičovskou dovolenou.

Územní samosprávné celky mohou ovlivňovat zaměstnanost na daném území i prostřednictvím zřizování společensky účelných pracovních míst a vytváření **veřejně prospěšných prací**.²⁵

2.3 Oblast prostoru přátelského rodinám

U podpory prostoru přátelského rodinám je potřeba zaměřit se na jednotlivé oblasti, které pomáhají zkvalitňovat podmínky v obci tak, aby fungování rodiny podpořily. Jedná se především o:

- oblast bezbariérovosti budov a chodníků,
- oblast bezpečnosti pohybu po veřejných komunikacích,
- oblast prostoru pro trávení volného času včetně poskytovatelů volnočasových aktivit.

Bezbariérovost

Koncepční řešení bezbariérovosti je jednou ze zásadních podmínek pro realizaci proročinných opatření a podpory prostoru přátelského rodinám.²⁶ Hlavní město Praha například nechalo zpracovat tzv. **Mapu přístupnosti**. Ta je přístupná na webových stránkách²⁷ a nabízí veřejnosti přehled objektů, které jsou plně či částečně bezbariérově přístupné i objekty obtížně přístupné nebo nepřístupné. Předpokladem pro vytvoření podobných přehledů je spolupráce mezi jednotlivými institucemi, využití a vytvoření metodiky²⁸ pro kategorizaci míry bezbariérovosti a samotné mapování (např. za spolupráce s dalšími subjekty). Na základě dostupných dat lze vytvořit analýzu a následně navrhnout a realizovat potřebná opatření pro odstraňování bariér v krajích či obcích.

24 Více zde: <http://sovz.cz/temata/podpora-zamestnanosti-osob-znevychodnenych-na-trhu-prace/>.

25 Viz vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 35/1997 Sb. stanovující podrobnosti zřizování společensky účelných pracovních míst a vytváření veřejně prospěšných prací.

26 Koncepčním řešením rozumíme vypracované vlastní koncepce, akční plány či metodiky.

27 Dostupné z: <http://www.mapapristupnosti.cz/>.

28 V rámci zmíněného projektu již takováto metodika existuje, což může posloužit jako příklad. Dostupné z: <http://presbariery.cz/cz/mapovani-barierovosti/metodika>.

V rámci této oblasti je třeba zamyslet se také nad veřejnou dopravou, tj. nad frekvencí spojů veřejné dopravy, a nad tím, je-li veřejná doprava bezbariérová. V případě, že veřejná doprava nepokrývá potřeby občanů, je třeba řešit tuto otázku se zřizovatelem.

Dalším bodem je zjištění stavu bezbariérových přístupů na úřady, obecní zařízení, na chodníky apod. Při zjišťování potřeb je možné využít postřehy osob, které mají přímé zkušenosti s bariérami ve veřejném prostoru (např. rodiče s kočárky nebo seniory).

Bezpečnost pohybu po veřejných komunikacích

Oblast bezpečnosti pohybu po veřejných komunikacích je spojena zejména s přechody pro chodce, které by měly být dostatečně označené. Pokud se nachází v blízkosti škol či institucí určených pro seniory, je vhodné doplnit je dozorem. Mezi další bezpečnostní prvky patří i příčné prahy a výstražné systémy.

Prostor pro trávení volného času

Vedle institucí a organizací realizujících volnočasové aktivity je vhodné, aby měly (nejen) rodiny k dispozici volně přístupné prostory, v nichž by mohly trávit volný čas dle svého vlastního zájmu a možností. Jedná se zejména o parky, dětská hřiště, sportovní stadiony apod. Pro harmonický rozvoj společnosti a podporu zdravých vztahů je také velmi vhodné **umožnit různým generacím potkávat se ve sdíleném prostoru** a trávit v něm zvlášť či společně volný čas.

2.4 Oblast komunikace a spolupráce

V oblasti komunikace je nutné počítat s **pravidelným kontaktem** krajů **s rodinami**. Výhodou pravidelného kontaktu může být např. možnost pravidelného zjišťování a sledování vývoje situace a potřeb rodin, dále k tomu patří efektivnější propagace aktivit státu v oblasti rodinné politiky a v neposlední řadě je nutné zmínit důležitost zapojení rodin do komunitního plánování a dalších aktivit, kde je účelná **participace občanů na poli realizace rodinné politiky**.²⁹

Komunikace s rodinami může probíhat prostřednictvím agentury a otevřenosti úřadu, médií, místního zpravodaje, webových stránek úřadů a případně jiných webových

²⁹ Bez občanské účasti rodin při řešení sociálních situací by mohlo navíc docházet k odtržení zájmů rodin a státu, k čemuž docházelo v době od 50. let minulého století v důsledku nesystémově vznikajících unifikovaných, neadresných a monopolně státem uplatňovaných opatření. (Krebs, 2010)

stránek, *Family pointů*³⁰ a *Senior Pointů*³¹ (více viz podkapitola 2.1, další služby pro rodiny), e-mailového newsletteru, prorodinných akcí pro veřejnost a aktivit sociálních odborů. Některé aktivity jsou tedy zaměřeny jednostranně směrem k občanům, u jiných prostředků se však nabízí i komunikace vzájemná, která má výhodu vzájemné interakce.

Do této oblasti patří nejen **hledání nových komunikačních kanálů, ale i udržování těch stávajících**. Důležitá je také spolupráce s jinými samosprávnými celky zaměřená především na výměnu zkušeností a příkladů dobré praxe.

30 Více informací o Family Pointech zde: <https://familypoint.cz/>.

31 Více informací o Senior Pointech zde: <https://www.seniorpointy.cz/>.

3 INSTITUCIONÁLNÍ, PERSONÁLNÍ A KONCEPČNÍ ZABEZPEČENÍ

Stejně jako v jiných oblastech i v regionální rodinné politice je nezbytné věnovat dostatečnou pozornost institucionálnímu, personálnímu i koncepčnímu zajištění na úrovni samosprávy.

V případech, kdy v jednotlivých krajích (či obcích) chybí koncepční ukotvení rodinné politiky a/nebo útvar či pracovní pozice za účelem řešení rodinné politiky, nelze prorodinná opatření efektivně realizovat. Další důležitou podmínkou pro realizaci rodinné politiky na krajské a místní úrovni je dostatek finančních zdrojů (viz podkapitola 4.3.3. Financování).

3.1 Institucionální zabezpečení

V každém územně samosprávném celku by měl fungovat orgán, který se bude zabývat rodinnou politikou. Pro tento účel je možné **zřídit výbor nebo komisi pro rodinu** v rámci zastupitelstva kraje/obce.³²

Činnost výborů a komisí patří k samostatné působnosti obce či kraje, tedy bez zásahu státních orgánů. Obce (či kraje) v tomto případě nesou především politickou odpovědnost. Výbor (či komise) pro rodinu je tak iniciativním a kontrolním orgánem zastupitelstva obce či kraje, který plní především úkoly související s problematikou rodinné politiky, a to s pověřením zastupitelstva.

32 Právní zakotvení existence a činnosti výborů územních samosprávných celků se nachází v § 117–122 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“), § 76–80 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o krajích“) a § 77–79 (hlavní město Praha) + § 100–101 (městské části) zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o hl. m. Praze“).

Výbor či komise pro rodinu by mohly plnit především **následující úkoly**:

- a) vyhodnocení potřeb rodin (např. oblast bydlení a služeb pro rodiny);
- b) předkládání návrhů na řešení bytové politiky (např. startovací byty, podporované bydlení, sociální bydlení, nájemní a družstevní bydlení, ekologické a úsporné bydlení a další);
- c) předkládání návrhů na zajištění a zkvalitnění služeb pro rodiny (např. zařízení péče pro děti předškolního věku, družiny, kluby, denní centra, pečovatelské a asistenční služby, zdravotní služby a další);
- d) projednávání možností vytváření nových pracovních příležitostí, včetně nabídek rekvalifikace a flexibilních forem zaměstnání;
- e) předkládání návrhů týkajících se podpory pečujícím osobám;
- f) návrhy či připomínky k záměrům na poskytování dotací na aktivity související s rodinnou politikou;
- g) plnění dalších úkolů v oblasti rodinné politiky, kterými je pověřil zastupitelstvo;
- h) předkládání návrhů k podpoře výchovy ve školách k mateřství, otcovství, k zdravým partnerským vztahům a zodpovědnému rodičovství;
- i) propojování a podpora vzájemné komunikace všech subjektů v oblasti rodinné politiky.

3.2 Personální zabezpečení

Pro efektivní řešení rodinné politiky je nutné **zřídit pracovní pozice** (s plným nebo částečným úvazkem), tým či oddělení na „úřednické“ úrovni – a to dle velikosti územní.³³

³³ V případě kraje a větších obcí je vhodné zřídit pracovní tým s cílem řešení agendy rodinné politiky. V případě menších obcí lze danou agendu pokrýt zřízením plného či částečného pracovního úvazku. Záleží vždy na velikosti územního samosprávného celku.

Možná pracovní náplň zaměstnanců zabývajících se agendou rodinné politiky:

- tvorba stěžejních dokumentů k rodinné politice (strategie, koncepce apod.);
- pravidelné vyhodnocování realizace prorodinných opatření v kraji/obci;
- příprava a koordinace realizace akčních plánů;
- komunikace s dalšími aktéry rodinné politiky (institute, odborníci, cílová skupina, veřejnost);
- zjišťování a sledování příkladů dobré praxe v jiných krajích/obcích: osobní jednání, účast na odborných akcích (konference, semináře, kulaté stoly, workshopy apod.);
- analýza existujících strategických dokumentů;
- zjišťování a sledování možných finančních zdrojů (viz podkapitola 4.3.3 Financování);
- další aktivity dle specifik územního samosprávného celku.

3.3 Koncepční zabezpečení

Existence platné a průběžně aktualizované i vyhodnocované koncepce je důležitá pro smysluplnou realizaci rodinné politiky, ale rovněž pro zajištění pravidelného vyhodnocování (evaluaci) jednotlivých prorodinných opatření. Je důležité, aby realizace rodinné politiky neskončila pouhým vytvořením strategického materiálu. V rámci pravidelné evaluace je proto nezbytné hledat odpovědi na následující otázky:

- *Která opatření se podařilo a nepodařilo naplnit?*
- *Do jaké míry zavedená opatření splnila svůj účel?*
- *Do jaké míry se plní cíle rodinné politiky?*
- *Byla eventuálně zavedena nová opatření, která reagují na aktuální potřeby rodin?*

V rámci výše uvedených oblastí je třeba vyjasnit si všechny následující otázky:

- *Existuje v krajském/obecním úřadě útvar, oddělení nebo jiná funkce, která se zabývá realizací rodinné politiky? Má případně tato funkce či oddělení dostatečnou časovou i personální kapacitu pro řešení rodinné politiky?*
- *Vytváří kraj/obec nějaké stěžejní dokumenty k rodinné politice?*
- *Existuje politický orgán v kraji/obci, který se rodinnou politikou zabývá?*
- *Z jakých zdrojů čerpá kraj/obec informace pro koncepcí, pro tvorbu opatření a vyhodnocení potřeb rodin?*
- *Se kterými aktéry a jakým způsobem spolupracuje kraj/obec při vytváření opatření na podporu rodin?*

Rodinná politika a její opatření musí vycházet z impulzů rodin a jejich sdružení či odborných institucí. Jejich diskuze a prosazení jsou však nemyslitelné bez institucionálního zabezpečení na úrovni samosprávy. Pokud chybí relevantní politická zakázka na rozvoj rodinné politiky, je její trvání krátkodobé a nekoncepční. Aktivní občané nebo prarodinné organizace mohou navržená opatření rodinné politiky naplňovat, ale nemohou proces jejího rozvoje řídit.

4 STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ ANEB JAK VYTVOŘIT STRATEGICKÉ DOKUMENTY NA MÍSTNÍ ÚROVNI

Strategické plánování je „*ucelenou sadou standardních, prakticky ověřených kroků a nástrojů řízení dlouhodobých změn a zároveň i samotný proces řízení těchto změn*“.³⁴ Lze ho chápat jako systematické řízení územního samosprávného celku, ale i jakéhokoli typu organizace či firmy. Jeho přínosem je možnost adekvátně reagovat na změny v okolním prostředí pomocí efektivního využití vlastních zdrojů.³⁵

Strategické plánování **slouží k rozvoji příslušného území** a komunit s ním spjatých. Pokud tedy chceme rozvíjet v daném území rodinnou politiku, strategické plánování je k tomu vhodným nástrojem. Jeho prostřednictvím můžeme systematicky zjišťovat, jaká je celková situace z hlediska potřeb rodin, zda a jak se tyto potřeby naplňují a následně můžeme efektivně naplánovat správná prorodinná opatření, která na závěr vyhodnotíme a provedeme aktualizaci dokumentů.

V návaznosti na výše uvedené pojímá tato metodika **strategické plánování jako nástroj pro tvorbu strategických dokumentů a akčních plánů rodinné politiky na místní úrovni** (tj. na úrovni obcí, mikroregionů a krajů).³⁶

34 INSTITUT KOMUNITNÍHO ROZVOJE. *Strategické plánování: Jak zpracovat strategický plán organizace* [online]. Str. 2. Dostupné z: <https://www.edukana.cz/uploads/strategie%20planovani%20uprDD%20s%20CS%20logo.pdf>.

35 Ibid.

36 Některé kraje již strategické dokumenty mají vypracované, viz: *Strategie rozvoje Zlínského kraje 2009–2020 (SRZK)* [online]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/strategie-rozvoje-zlinskeho-kraje-2009-2020-srzk-cl-680.html>; *Strategický plán rodinné politiky Libereckého kraje 2019–2023* [online]. Dostupné z: <https://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/getFile/id:1031300/lastUpdateDate:2018-10-16%2013%3A47%3A10>; *Strategie rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje 2015–2020* [online]. Dostupné z: <https://www.kr-olomoucky.cz/strategie-rozvoje-uzemniho-obvodu-olomouckeho-kraje-cl-537.html>; *Akční plán rodinné politiky Jihomoravského kraje na rok 2017* [online]. Dostupné z: <https://www.rodinna-politika.cz/389-akcni-plan-rodinne-politiky-jihomoravskoho-kraje-na-rok-2017.html>; *Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009–2020* [online]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/rozvoj_kraje/srk_2009_2020.pdf.

Charakteristiky strategického dokumentu

Ve strategických dokumentech formulujeme základní vize, cíle a nástroje k rozvoji dané věcné oblasti, či dokonce k rozvoji celé lokality. Pomocí kvalitního strategického dokumentu by měl mít každý účastník jasno v tom, co, kdo, kde, jak a proč bude nutné realizovat. Lze ho tudíž vnímat i jako závazek či dohodu.

Je možné setkat se rovněž s termíny *strategický plán*, *koncepce* apod. Pro účely této metodiky však budeme užívat obecný termín **strategický dokument**³⁷. Ten by měl být:

- dlouhodobý – koncipován na minimální období čtyř let;
- systematický – obsahuje všechna odvětví a obory;
- selektivní – určuje priority, které se dále rozpracovávají;
- provázaný – propojuje jednotlivá opatření a cílové skupiny;
- soustavný – obsahuje způsoby ověřování a přizpůsobování se změnám;
- otevřený – je ovlivnitelný na základě potřeb a námětů občanů;
- reálný – je realizovatelný v daném plánovaném období.³⁸

Strategický dokument by měl také:

- odrážet všechny oblasti rodinné politiky (viz kapitola 2 Základní oblasti rodinné politiky);
- být srozumitelný a všestranně dostupný, např. na webových stránkách kraje/obce;
- obsahovat předpokládanou vazbu na finanční zdroje (krajský/obecní rozpočet, dotace, granty apod.);
- mít stanovené předběžné termíny plnění;

37 Mezi strategické dokumenty řadíme rovněž akční plány, které jsou však zpravidla vytvářeny pro jednotlivé roky. Akční plán může být vypracován jako samostatný „vedlejší“ dokument, ale také ho lze pojmout např. jako jednu z kapitol strategického dokumentu (bližší viz kapitola 4.3.2 Akční plán).

38 INSTITUT KOMUNITNÍHO ROZVOJE. *Strategické plánování: Jak zpracovat strategický plán organizace* [online]. Dostupné z: <https://www.edukana.cz/uploads/strategie%20planovani%20uprDD%20s%20CS%20logo.pdf>.

- být pravidelně aktualizován dle aktuálních potřeb rodin v kraji/obci;
- mít označení subjektů spolu/zodpovědných za plnění cílů, např. organizace, které zajistí poskytování služeb rodinám;
- mít označena rizika (viz např. SWOT analýza), která ohrožují naplnění plánovaných cílů (ty mohou být doplněny o záložní strategie realizace).

Během tvorby strategických a akčních plánů je nezbytné navazovat na jiné již schválené strategické dokumenty (koncepce, politiky, plán rozvoje sociálních služeb a jiné plány).

Doporučená struktura strategického dokumentu rodinné politiky

Strategický dokument zaměřený na rozvoj rodinné politiky by měl být vztažen k základním oblastem rodinné politiky (viz kapitola 2 Základní oblasti rodinné politiky) a ideálně by měl mít následující strukturu:

- 1) úvod,³⁹
- 2) analytická část,
 - informace o kraji/obci (včetně demografické a socioekonomické situace, zdrojů a dosavadních možností sociálních služeb),
 - zmapování potřeb rodin,
 - analýza vnitřního a vnějšího prostředí,
- 3) vymezení vize, poslání a cílů místní rodinné politiky,
- 4) návrhy prorodinných opatření (v návaznosti na definované cíle) včetně harmonogramu a finančních zdrojů,
- 5) závěr.

Strategické plánování je proces, který můžeme pro potřeby této metodiky rozdělit do následujících pěti fází⁴⁰:

- 1) organizace procesu** (včetně vymezení významu a cíle změn),
- 2) analýza prostředí** (tj. analýza současného stavu a SWOT analýza),

39 V úvodu by mělo být uvedeno, jakým způsobem dosud probíhala realizace rodinné politiky, návaznost na ostatní strategie rozvoje rodinné politiky (včetně koncepce, politiky, plánu rozvoje sociálních služeb a jiných plánů), proč vzniká daný dokument, nastínění obsahu strategického dokumentu apod.

40 V literatuře lze nalézt i jiné rozdělení, kde je fází více nebo méně, např. existuje rozdělení na analytickou a návrhovou část, v některých zdrojích je do více fází rozdělena analýza, dále lze za samostatnou fází považovat i aktualizaci strategického dokumentu poté, co provedeme hodnocení, dále v některých zdrojích je jako první fáze označována část, kde se rozhoduje o vizi a poslání apod. V této metodice uvádíme rozdělení do pěti fází, a to pro jednodušší uchopení tohoto tématu.

- 3) návrh strategického dokumentu** (tj. návrh opatření pro dosažení stanovených cílů),
- 4) implementace** (tj. realizace opatření),
- 5) evaluace** (tj. průběžný monitoring a vyhodnocení, zda a do jaké míry se daří dosahovat očekávaných výsledků).

Těmto pěti fázím se budeme podrobně věnovat v následujících podkapitolách.

4.1 FÁZE I – Organizace procesu

V první fázi strategického plánování je nutné rozhodnout, kdo ponese za celý proces přípravy a realizace strategického dokumentu odpovědnost (např. starosta, hejtman apod.) a jak budou zapojeni další konkrétní aktéři (např. organizace, zaměstnavatelé, školy, veřejnost apod.). Organizace procesu zahrnuje:

- 1) určení aktivních aktérů**, kteří mají zájem a možnost se zapojit do rozvoje rodinné politiky v kraji/obci (např. neziskové organizace, které poskytují nebo mohou poskytovat služby pro rodiny, odborníci, vzdělávací instituce, občanský sektor, veřejnost);
- 2) ověření dostupných lidských, finančních a jiných zdrojů** (k tomu, abychom rodinnou politiku dokázali zrealizovat, potřebujeme lidi, finance, prostory apod., proto je nutné vědět, s kým a s čím můžeme počítat);
- 3) vytvoření řídicí komise a pracovních skupin** (jakožto poslední fáze organizačního procesu).⁴¹

4.2 FÁZE II – Analýza prostředí

Po fázi organizace procesu nastává druhá, analytická část. Díky provedeným analýzám máme větší šanci, že navržená a následně realizovaná opatření budou adekvátně reagovat na reálné potřeby obyvatel. Snížíme tak riziko, že realizovaná opatření budou nepotřebná, nadbytečná apod. Analýzy rovněž zvyšují šanci na prosazení jednotlivých opatření, jelikož bez nich lze veškeré aktivity snadno zpochybnit.⁴²

41 Řídicí komise zpravidla rozhoduje a nese zodpovědnost, zatímco pracovní skupiny fungují jako odborné poradenské orgány.

42 KUCHAROVÁ, V., BARVÍKOVÁ, J., SVOBODOVÁ, K., ŠŤASTNÁ, A. *Lokální a regionální rodinná politika v praxi*. 2014.

Analýza prostředí spočívá ve sběru informací a v jejich následném zpracování.

Analýzu prostředí uzavřeme SWOT analýzou, ve které shrneme zjištěné výsledky. Konkrétní strukturu analytické části lze přizpůsobit místním podmínkám v závislosti na očekávaních a potenciálu konkrétního kraje/obce, a je tedy možné některé body vynechat.

Doporučená struktura analytické části dokumentu⁴³

1) Úvod, základní východiska a metody.

2) Přehled základních důležitých informací o kraji/obci (tzv. informační portfolio⁴⁴):

- analýzy demografických ukazatelů,⁴⁵
- jakým způsobem byla v kraji/obci dosud realizována rodinná politika,
- realizovaná prorodinná opatření z minulosti a současnosti (včetně toho, do jaké míry naplňovala či naplňují potřeby místních rodin),
- jaký je dosavadní a další možný vývoj demografické struktury v kraji/obci (ve smyslu mládnutí či stárnutí populace, migrace apod.⁴⁶).

3) Zmapování potřeb⁴⁷ rodin v kraji/obci dle oblastí rodinné politiky, k čemuž je možné využít následující nástroje:

- průzkumy s využitím anketových šetření mezi občany či odborné veřejnosti,
- odborná šetření s využitím výzkumných metod,
- odborné výstupy ze sociální práce pracovníků obcí,
- konzultace se zástupci škol (zejména těch základních),
- vlastní průzkumy mezi občany,

43 U struktury analytické části strategického plánu vycházíme z větší míry z PŮČEK, M., KOPPITZ., D. *Strategické plánování a řízení pro obce, města a regiony*. 2012.

44 Obsah zjištění v informačním portfoliu tvoří základ pro tvorbu rodinné politiky krajů či obcí.

45 Zejména porodnost, sňatečnost, rozvodovost, plodnost, úmrtnost, vývoj stárnutí populace, věk matek při narození dítěte, věková struktura obyvatel.

46 V rámci základních demografických ukazatelů je vhodné analyzovat: a) věkovou strukturu obyvatelstva a b) strukturu společenských skupin, jako jsou mladí lidé, mladé bezdětné rodiny, neúplné rodiny, rodiny se třemi a více dětmi, rodiny s malými dětmi, rodiny s dětmi školou povinnými, rodiny se členem se zdravotním či duševním postižením, pěstounské rodiny, rodiny z etnických a národnostních menšin, rodiny migrantů, rodiny s dospělým dlouhodobě nezaměstnaným členem v produktivním věku, vícegenerační rodiny, tzv. sendvičové generace, senioři (zejména vyžadující péči), senioři samostatně žijící, osoby, jejichž jediným příjmem jsou sociální dávky, osoby bez adekvátního bydlení, počet dětí, jimž je poskytována ochrana ze strany státu v rámci sociálně právní ochrany dětí, jaká jsou převažující zdravotní postižení osob v dané lokalitě a případně i jiné kategorie.

47 Pro účely mapování potřeb doporučujeme využít otázky, které jsou v Příloze č. 1 tohoto dokumentu.

- realizace komplexního komunitního plánování,
- využití participativních rozpočtů.

4) Analýza vnějšího a vnitřního prostředí, kdy je vhodné analyzovat následující informace:

- jaké jsou příležitosti nebo rizika v daném společenském prostředí,
- jakým směrem se ubírají trendy regionální rodinné politiky,
- jaké ekonomické, sociální a environmentální faktory mohou ovlivňovat rozvoj rodinné politiky,
- analýza všech platných strategických dokumentů v kraji/obci včetně územního plánu,
- vazba na územní plán, a to v závislosti na možnostech využití území při realizaci aktivit,
- analýza legislativních dokumentů a jiných povinností spojených s oblastí rodinné politiky,
- analýza finančních zdrojů, včetně jejich rizik a možností,
- analýza kvality a efektivity existujících služeb včetně těch veřejných,
- **přehled potenciálních či již zapojených aktérů včetně popisu spolupráce a právních vztahů.**

Po důkladné analýze vnitřního a vnějšího prostředí je vhodné provést SWOT analýzu.⁴⁸ Jedná se o metodu, jejímž cílem je identifikace čtyř hlavních faktorů (viz tabulka dále) a návrhů, jak se s nimi vypořádat.

⁴⁸ SWOT je zkratka anglických slov *Strengths* (přednosti, silné stránky), *Weaknesses* (nedostatky, slabé stránky), *Opportunities* (příležitosti ve vnějším prostředí) a *Threats* (hrozby z vnějšího prostředí).

Silné stránky – přednosti	Slabé stránky – nedostatky
<p>Jedná se o pozitivní vnitřní podmínky, které organizaci zvýhodňují. Organizační předností je např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jasná kompetence, • fungující vnitřní procesy a metodické postupy, • týmy vzdělaných a kompetentních pracovníků, • fungující komunikační strategie, • využívání kvalitních technologií, včetně rychlého přenosu nových poznatků, • zajištění financování, kvalitní finanční rozvahy a dostatečné zdroje. 	<p>Jedná se o negativní vnitřní podmínky, které naopak kraj či obec znevýhodňují, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • absence nezbytných zdrojů, • formálně vytvořené, ale nefungující metodické postupy a jen formálně zavedené procesy, • zastaralé technologie, • pracovníci s neodpovídajícími schopnostmi.
Příležitosti	Hrozby – rizika
<p>Aktuální a budoucí podmínky v daném prostředí v souvislosti s plánovaným rozvojem, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • politické podmínky, • ekonomické podmínky, • technologické a sociální podmínky, např. změny v zákonech nebo rostoucí počet uživatelů (klientů). <p>Příležitosti je vhodné posuzovat zejména z hlediska dlouhodobého vlivu prostředí na kraj/obec.</p>	<p>Aktuální nebo budoucí podmínky v daném prostředí, které jsou nepříznivé budoucímu rozvoji, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • legislativní změny, • nedostatečné finanční nebo lidské zdroje, • nedostupnost dalšího vzdělávání apod.

5) Závěr obsahující nejdůležitější poznatky z provedených analýz. Může zahrnovat i obtíže, se kterými se analytici během zpracovávání analýz potýkali, a způsoby, jak se s nimi vyrovnali (např. obtížná dostupnost dat, neochota obyvatel pořídit se na průzkumech apod.).

4.3 FÁZE III – Návrh strategického dokumentu

V návaznosti na analytickou část⁴⁹ vznikne **návrh strategického dokumentu, který spočívá zejména ve formulaci vize a strategických cílů kraje/obce**. K tomuto procesu však patří i stanovení priorit, návrhů možných opatření i posouzení, zda navržená opatření a případný akční plán odpovídají skutečným možnostem daného kraje/obce.

4.3.1 Stanovení poslání, vize a cílů

Každý strategický dokument musí mít stanovené cíle. Velmi vhodné je ale vymezit i tzv. poslání a vize rozvoje dané politiky či lokality. Níže blíže vysvětlíme, jaké jsou mezi nimi rozdíly a jakým způsobem lze poslání, vize a cíle vhodně propojit.

Poslání vyjadřuje dlouhodobý postoj (snahu k řešení) kraje/obce k určitým problémům. Posláním může být např. „*Podpora rodin v kraji/obci (název) ve slaďování soukromého a pracovního života*“.

Vize je jednoduchým popisem (či představou) žádoucí podoby a ideálního cílového stavu.⁵⁰ Příkladem vize může být „*Podpořit zaměstnanost rodičů s malými dětmi*“.

Cíle⁵¹ konkrétně vyjadřují jasně popsany očekávaný stav (stanovené výsledky) v územním samosprávném celku,⁵² kterého chceme dosáhnout. Počet cílů stanovíme tak, aby byly realizovatelné s ohledem na možnosti a zdroje (ekonomické, lidské apod.) kraje/obce. Cíle plníme pomocí jednotlivých opatření a dílčích kroků. **Pro následné vyhodnocení cílů musíme předem stanovit:**

- přesná a srozumitelná kritéria a indikátory⁵³, dle kterých snadno změříme a ověříme, zda a do jaké míry byly cíle splněny,
- termín splnění cíle (v návaznosti na harmonogram),
- garanta, který bude zodpovědný za plnění cílů.

49 Analýza vnějšího a vnitřního prostředí umožňuje shromáždit potřebné informace, na základě kterých může územní samosprávný celek adekvátně rozhodovat o poslání, vizích a cílech vznikajícího strategického dokumentu.

50 Stav, kterého chceme dosáhnout pomocí zvolených strategií.

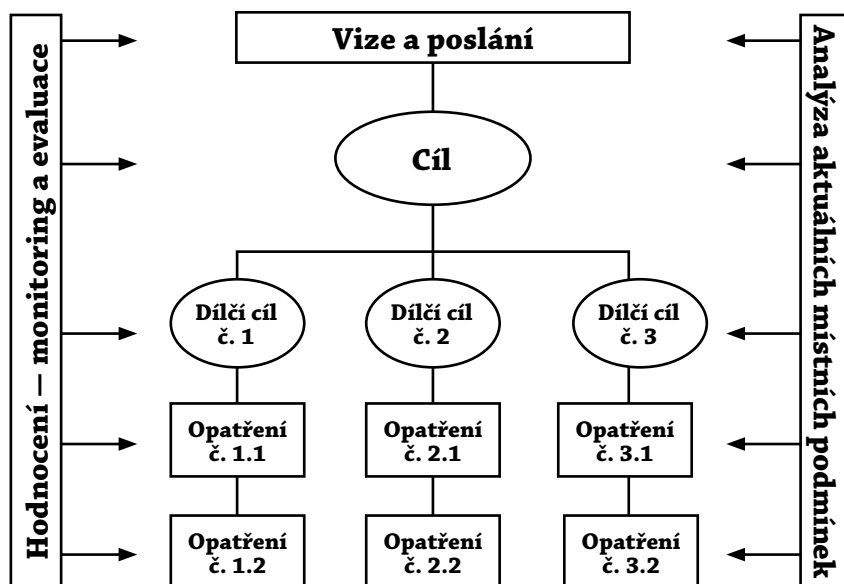
51 Cíle obecně můžeme dělit na dlouhodobé a krátkodobé. Cíle musí korespondovat s posláním a vizí. Pokud tedy stanovíme v poslání „slaďování rodinného a pracovního života“, nemůžeme mít v cílech „zrušení částečných pracovních úvazků“ apod. Takový cíl by odporoval poslání.

52 SLABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. 2009.

53 Pomocí kritérií měříme splnění cílů a pomocí indikátorů samotná kritéria.

Možnou formulací cíle může být např. „*Navýšení dostupnosti služeb s péčí o děti předškolního věku v kraji/obci*“. Jedním z kritérií vyhodnocení může být skutečnost, že v daném území vznikne určitý počet předškolních zařízení. Možnými **indikátory vyhodnocení** může být naplnění potřebné kapacity předškolních zařízení, zajištění nutné propagace této služby, zajištění realizátorů, kteří budou předškolní zařízení provozovat apod.

Ke každému cíli se budou dále vztahovat jednotlivá prorodinná opatření s konkrétním harmonogramem. Provázanost poslání, vize, cílů a opatření ilustruje následující schéma, které ilustruje i závislost na analýze a hodnocení.

Pokud již máme vytvořené cíle a priority, začneme sbírat návrhy opatření pro realizaci jednotlivých cílů/priorit. Důležité je do této fáze zapojit i veřejnost, např. skrze metodu komunitního plánování (viz kapitola 4.6 Metody strategického plánování).⁵⁴ Vhodná je také spolupráce obce s krajem, aby se navrhovaná opatření vzájemně doplňovala. V návaznosti na strategický dokument (nebo jako jeho součást) je možné vytvořit **akční plán** (více viz kapitola 4.3.2 Akční plán), do něhož je vhodné vybrat pouze ta opatření, jejichž realizace vyžaduje kratší časové období.

54 PŮČEK, M., KOPPITZ, D. *Strategické plánování a řízení pro obce, města a regiony*. 2012.

4.3.2 Akční plán

Akčním plánem **rozumíme prováděcí dokument, v němž konkrétně stanovujeme, co, kdo a kde má udělat, abychom dosáhli cílů** stanovených v obecnějším a dlouhodobém strategickém dokumentu. Ze své podstaty může být akční plán použit pro období jednoho roku, ale také při přípravě a realizaci menší jednorázové akce.⁵⁵ V případě realizace rodinné politiky v menších obcích je však na zvážení, zda je vhodné vytvořit akční plán jako samostatný dokument, nebo vytvořit akční plán jako součást dlouhodobějšího strategického dokumentu.

Akční plán může mít různé podoby v závislosti na situaci a rozsahu plánovaných činností. V případě realizace rodinné politiky na úrovni krajů/obcí je vhodná pravidelná revize. Aby akční plán plnil svůj účel, měl by obsahovat:

- výčet aktivit nutných k naplnění cílů,
- rozdělení odpovědnosti za konkrétní aktivity mezi jednotlivé lidi,
- termíny splnění jednotlivých aktivit,
- harmonogram,
- rozpočet,
- přiřazení dalších zdrojů ke konkrétním aktivitám (lidské zdroje, hmotné zajištění apod.),
- další předpoklady, limity a rizika v souvislosti s plněním cílů,
- popis cílů a postupů pro naplnění těchto cílů.⁵⁶

4.3.3 Financování

Strategický dokument musí být zpracován s ohledem na **efektivní využití finančních prostředků** a zároveň **minimalizaci finančních rizik**. Je nutné zhodnotit návrhovou část strategického dokumentu z pohledu finančních možností a zvolit přiměřené finanční zdroje⁵⁷. Vhodný postup zahrnuje:

- odhad finančních nákladů,
- analýzu možných vnitřních (vlastní rozpočet) i vnějších (např. dotace) finančních zdrojů, volbu konkrétních zdrojů včetně finanční výše,

55 Částečně vypracováno dle LABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. 2009.

56 Částečně vypracováno dle LABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. 2009.

57 Je nutné zohlednit potřebu financování v průběhu celého realizačního období, které je víceleté.

- zhodnocení, zda je financování plánovaných opatření dle dostupných možností reálné,
- hledání dalších možností v případě nedostatku prostředků (např. komunikace s dalšími institucemi).⁵⁸

V Příloze č. 2 naleznete přehled možností vnějších finančních zdrojů, které lze využít k realizaci rodinné politiky na úrovni krajů a obcí (detailnější informace o dotačních titulech naleznete v dlouhé verzi metodiky nebo v jednotlivých odkazech).⁵⁹

4.4 FÁZE IV – Implementace strategického dokumentu⁶⁰

Fáze implementace (či realizace) následuje po schválení finální verze strategického dokumentu. Pro implementaci je důležité již zmíněné institucionální, personální a koncepční zajištění (viz kapitola 3 Institucionální, personální a koncepční zabezpečení).

Je nezbytné, aby byl pro tuto fázi zvolen implementátor, tedy koordinátor a facilitátor tohoto procesu – zpravidla odpovědná úřední osoba. Implementátor by měl zjišťovat, jaké má kdo zájmy, což jsou motivační faktory jednotlivých aktérů, aby mohl lépe odhadnout jejich možné chování. Dále je důležité zvládnutí koordinace a sladění celého procesu, který je složitější při větším počtu jednotlivých aktérů a prvků.

Proces implementace můžeme rozdělit do čtyř fází:

- 1) Rozhodnutí o implementátorovi**, který ponese za proces realizace odpovědnost. Dále by měl řešit případné střety zájmů, spolupráci mezi jednotlivými aktéry a vyhodnocení procesu.
- 2) Návrh implementačního projektu**. Během této fáze je vhodné projektové řízení, volba adekvátních regulátorů, které odpovídají příslušné politice, a volba konkrétních nástrojů její realizace. Lze vytvořit jakési scénáře implementace, určit analytické a hodnotící skupiny, dále též pracovní skupiny, které zajistí správnost realizace. Tyto skupiny mají spolupracovat s implementátorem.

58 LABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. 2009.

59 Značná část financování rodinné politiky dosud závisí na grantových schématech, v nichž mohou regiony a obce vystupovat v roli příjemců i poskytovatelů. Pro úspěšné získání grantu či dotace je ale nezbytná určitá zkušenost a znalost projektové problematiky. Pro obce i jiné subjekty je proto velmi výhodné mít odborníky na získávání peněz a fundraising. Není vždy nutné vytvořit nové pozice pro tyto odborníky, nabízí se i varianta specializačního vzdělávání vlastních pracovníků a představitelů participujících organizací. (KUCHAŘOVÁ, V., SVOBODOVÁ, K., ŠTASTNÁ, A., PODRÁPSKÝ, E., 2014)

60 Pokud není uvedeno jinak, zdroje v kapitole jsou čerpány z POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika*. 2016.

3) Rozhodnutí aktérů a realizace. V této fázi implementátor rozhodne pro realizaci a pověří další aktéry, aby zajistili řízení a realizaci jednotlivých opatření.

4) Pravidelná kontrola a hodnocení procesu implementace, řešení vzniklých problémů.

Během procesu implementace může dojít k řadě problémů, mezi něž patří např. nepochopení mezi úsilím během realizace dané politiky (v tomto případě rodinné) a úsilím, které je nutné k dosažení stanovených cílů. Problém bývá označován jako **implementační nedostatečnost**.

Chybou může být rovněž podcenění složitosti procesu implementace a očekávání, že proběhne automaticky. V této souvislosti se lze zaměřit na následující otázky:

- *Jaké jsou kompetence a motivace zapojených aktérů?*
- *Jak budou rodinnou politikou osloveny rodiny?*
- *Kdo bude mít možnost ovlivňovat průběh implementace?*
- *Jak se bude řešit nedodržení termínů realizace (zpoždění není v praxi neobvyklé)?⁶¹*

4.5 FÁZE V – Evaluace strategického dokumentu

Poslední fáze strategického plánování zahrnuje monitoring a evaluaci (či hodnocení)⁶², jež pomáhají určit, které kroky a opatření je potřeba učinit a proč. U již zrealizovaných opatření se jedná o zhodnocení, zda a do jaké míry se podařilo dosáhnout stanovených cílů, jaká byla efektivita využitých zdrojů ve srovnání s dosaženými cíli (včetně množství zdrojů), případně jaké nastaly překážky a jak byly řešeny apod.⁶³

Hodnocení se uplatňuje v průběhu celého procesu a mělo by být nepřetržité. Na začátku probíhá hodnocení **předběžné**, tedy např. ve fázi rozhodování. Dále je na řadě **průběžné** hodnocení v době implementace. Celý proces je uzavřen hodnocením **následným**, které patří do páté fáze procesu strategického plánování a kterému se věnuje tato kapitola.⁶⁴

61 BARDACH, E. *The Implementation Game. What Happens After a Bill Becomes a Law.* 1977.

62 **Monitoring** znamená *systematický sběr primárních dat charakterizujících objekt hodnocení. Evaluace na základě stanoveného výzkumného designu a za pomoci zvolených kritérií vybírá z množiny primárních dat indikátory, sestavuje a interpretuje je a promítá je do výsledného hodnocení.* Jsou na sebe vzájemně závislé. In: POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika.* 2016, s. 128.

63 POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika.* 2016.

64 Ibid.

V této fázi je potřeba provést jak vyhodnocení, tak i aktualizaci strategického dokumentu.⁶⁵

Úkolem následné evaluace po realizaci jednotlivých opatření je vyhodnocení, zda a do jaké míry se v daném území daří naplňovat stanovené cíle. Prostřednictvím tohoto **vyhodnocení se zjišťuje:**

- 1) míra naplnění strategického dokumentu (např. které cíle a do jaké míry se podařilo naplnit);
- 2) zda jsou původní cíle stále aktuální, případně zda stále adekvátně reagují na aktuální potřeby rodin;
- 3) efektivita vynaložených finančních nákladů.⁶⁶

Vhodným **obdobím pro vyhodnocení** strategického dokumentu je **jeden kalendářní rok. Na základě vyhodnocení musíme dále rozhodnout**, zda je potřeba:

- 1) provést změny v již realizovaných projektech, např. rozšířením kapacity, změnou otevírací doby, zajištěním lepší dostupnosti, doplněním potřebných činností apod.;
- 2) aktualizovat strategie (příp. vypracovat nové), např. prostřednictvím aktualizace poslání, cílů apod.;
- 3) aktualizovat akční plán, např. skrze úpravu rozdělených kompetencí, změnu v rozpočtu, zapojení dalších aktérů apod.⁶⁷

Dosažení realizovaných opatření hodnotíme pomocí kritérií (viz kapitola 4.3 Návrh strategického dokumentu), která slouží jako měřítko hodnocení. Kritéria lze dělit na kvantitativní a kvalitativní. Kvalitativní kritéria však lze transformovat na kritéria kvantitativní⁶⁸, přičemž pak se jedná o tzv. kritéria kvazi kvantitativní. Jejich nedostatkem je jistá nahodilost, výhodou je naopak možnost jednotného srovnání výsledků kvantitativních a kvalitativních kritérií. Dále se kritéria dělí dle hodnocení charakteristik objektivních (zda někdo např. má nebo nemá zaměstnání) a subjektivních (např. spokojenost lidí s určitou situací).⁶⁹

65 Dle některých přístupů lze aktualizaci dokumentů chápat i jako samostatnou fázi strategického plánování, která následuje po evaluaci.

66 Částečně vypracováno dle LABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. 2009.

67 Částečně vypracováno dle LABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. 2009.

68 POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika*. 2016. In: OCHRANA, F. „Zhodnocení variantních politik.“ In: VESELÝ, A., NEKOLA, M. (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

69 POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika*. 2016.

Hodnotit tedy můžeme nejen samotná opatření, zda např. byly zavedeny (rozšířeny) konkrétní služby pro rodiny (objektivní kritéria), ale také kvalitu⁷⁰ těchto služeb a spokojenost občanů s těmito službami (subjektivní kritéria).⁷¹

Kritéria je potřeba definovat na základě dostupných dat na indikátory (viz podkapitola 4.3 Návrh strategického dokumentu). Jako základ pro indikátory mohou posloužit též různá statistická data. Vzhledem k tomu však, že změny jsou většinou způsobovány vnějšími vlivy, vhodnější může být volba ukazatelů na základě výstupů z realizovaných opatření v kombinaci s vlastním šetřením.⁷²

Na závěr je nutné zmínit úskalí spojené s dopady jednotlivých opatření rodinné (i jiné) politiky, které se mohou projevit až po několika letech nebo v průběhu života jedince. V tomto ohledu je proto důležité zaměřovat se na správné nastavení cílů a kritérií hodnocení.

Vzhledem k tomu, že je proces evaluace velmi složitý, bylo by chybou tuto fázi podceňovat. Pomocí indikátorů hodnotíme současný stav ve srovnání se stavem očekávaným (stavem na konci určitého období nebo v průběhu tohoto období během např. jednotlivých etap). S výsledky evaluace je vhodné seznámit všechny zúčastněné aktéry včetně veřejnosti. K informování veřejnosti lze např. využít místních mediálních prostředků.⁷³

4.6 Metody strategického plánování

Strategické plánování lze dělit dle několika základních přístupů⁷⁴, a to na metodu komunitní, expertní a metodu vnitřních zdrojů. Metody komunitní a expertní se v praxi obvykle kombinují s převahou jedné nebo druhé. Expertní metoda je využívána spíše na úrovni krajů a větších obcí, metoda komunitní je naopak vhodnější pro obce a menší mikroregiony.⁷⁵

Komunitní metoda spočívá v zapojení místních aktérů (místní představitelé kraje/obce apod.) do procesu strategického plánování. Probíhá zejména formou diskuze, která je moderována vnějším expertem. Metoda se nezaměřuje na komplexní rozvoj daného

70 U sociálních služeb probíhá kontrola kvality pomocí pravidelných inspekcí na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

71 POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika*. 2016.

72 LABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. 2009, s. 26.

73 Ibid.

74 Ke strategickému plánování lze přistupovat i prostřednictvím řady dalších přístupů, ale s ohledem na omezený rozsah této metodiky se můžeme věnovat jen těm nejpoužívanějším.

75 HOLEČEK, J. a kol. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech*. 2009.

území, ale pouze na dílčí vybraná témata (na rozdíl od expertní metody). Interpretace „reality“ vychází z konsenzu zúčastněných aktérů (na základě jejich zkušeností), nejedná se tedy o objektivní zhodnocení, jak je tomu naopak u metody expertní.⁷⁶

V návaznosti na komunitní metodu zmíníme **komunitní plánování**⁷⁷, které bývá v praxi využíváno v kontextu sociálních služeb. V rámci strategického plánování však může být využito i v oblasti rodinné politiky, a to z důvodu, že sociální služby zahrnují také prevenci sociálně patologických jevů. Ta je pro funkční rodiny velmi důležitá. Jelikož během komunitního plánování dochází k zapojení zadavatelů (zástupci obcí a krajů), poskytovatelů (zástupci organizací, které poskytují určité služby), uživatelů, kterým jsou konkrétní služby poskytovány (tedy ti, koho se plánovaná opatření mají týkat), dalších odborníků, institucí a veřejnosti, vede celý proces k efektivní spolupráci různých skupin.⁷⁸

K tomu, aby mohli občané přímo ovlivnit připravované rozhodnutí, slouží systém a techniky zapojování veřejnosti.⁷⁹ Zapojování veřejnosti je způsob, jakým úřad otevírá občanům možnost ovlivnit budoucí podobu dokumentu, a to i přes to, že konečné rozhodnutí přísluší radě a zastupitelstvu kraje/obce, a nikoli veřejnosti.

Expertní metoda spočívá v zapojení externího odborného zpracovatele. Na rozdíl od komunitní metody dochází k nízké míře participace místních aktérů. Informace jsou zpracovávány na základě standardizovaného postupu s důrazem na odbornost a kvalitu. Nevýhodou expertní metody je orientace spíše na analýzu než na následující fáze (jako je např. implementace či evaluace). Tato metoda je nezávislá na vlivu místního prostředí, nezjišťuje do hloubky specifika místního rozvoje a vztahy mezi aktéry v daném území, a vypovídající hodnota statistických údajů je tak omezená.⁸⁰

Klady obou metod je účelné využívat v těch fázích strategického plánování, kde jsou lépe uplatnitelné, např. během analýzy se hodí více metoda expertní, naopak ve fázi návrhu strategického dokumentu je vhodnější metoda komunitní atd.⁸¹

76 HOLEČEK, J. a kol. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech*. 2009.

77 Komunitní plánování využívá termín „komunita“, který má však více různých definic. Pro účely této metodiky lze komunitu chápat jako určitou sociální skupinu v daném území, která sleduje společné zájmy.

78 ZATLOUKAL, L. *Plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování*. 2008.

79 K oslovení a informování občanů je vhodné využít místní média (místní noviny, sociální sítě, rozhlas a tv), letáky/brožury a jiné materiály zajišťující základní informace.

80 DOBRUCKÁ, L., COPLÁK, J. *Tvorba strategického rozvojového plánu obce*. 2007. Dále srov.: HOLEČEK, J. a kol. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech*. 2009.

81 HOLEČEK, J. a kol. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech*. 2009.

Dále stojí za zmínku **metoda vnitřních zdrojů**, která využívá pro tvorbu strategického dokumentu zaměstnance úřadu dané obce, kteří velmi dobře znají místní podmínky i kontext. Z procesu plánování je však úplně vyřazena široká veřejnost i nezávislí experti. Výhodou této metody je dobrá znalost místního prostředí. Nevýhodou je však velké riziko, že zpracovaný strategický dokument nebude přijat veřejností ani nezávislými odborníky a jeho naplnění bude velmi obtížné. (Šilhánková, 2007)

V níže uvedené tabulce jsou shrnuty výhody a nevýhody jednotlivých přístupů, které byly v rámci této kapitoly popsány.

	Výhody	Nevýhody
Komunitní metoda	<ul style="list-style-type: none"> • Zapojení místních aktérů a využití jejich znalosti místního prostředí. • Možnost získat zpětnou vazbu od místních aktérů před učiněním zásadních rozhodnutí. • Vhodná pro III. fázi strategického plánování (tj. návrh strategického materiálu). 	<ul style="list-style-type: none"> • Hrozí neobjektivní zhodnocení místní situace. • Může být velmi obtížné dosáhnout konsenzu všech zapojených aktérů.
Expertní metoda	<ul style="list-style-type: none"> • Objektivní zhodnocení místní situace. • Dobře využitelná během analýz ve II. fázi strategického plánování. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nízká míra participace místních aktérů. • Nejsou zjišťována specifika místního rozvoje a zkoumány vazby mezi místními aktéry. • Omezená vypovídající hodnota statistických údajů. • Malá hloubka projednávání.
Metoda vnitřních zdrojů	<ul style="list-style-type: none"> • Dobrá znalost místního prostředí. • Vhodná pro IV. fázi strategického plánování (tj. implementace). 	<ul style="list-style-type: none"> • Úplně vyřazení široké veřejnosti a nezávislých expertů z procesu plánování. • Velké riziko odmítnutí strategického dokumentu ze strany veřejnosti a nezávislých odborníků a následně složitá implementace.

ZÁVĚR

Tato metodika byla zpracována v rámci projektu „*Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů*“ financovaného z Evropského sociálního fondu s cílem poskytnout krajům a obcím základ systémového uchopení rodinné politiky na místní úrovni. Jde o zkrácenou verzi, která by měla sloužit jako praktický návod pro tvorbu regionální rodinné politiky, aby byl podpořen její rozvoj v rámci České republiky, ale také aby v této oblasti došlo ke snižování rozdílů mezi jednotlivými kraji.

Cílem tohoto dokumentu je rovněž shrnutí těch nejpodstatnějších fází a kroků (včetně finančního rámce) pro realizaci strategického plánování a tvorbu strategického plánu na úrovni krajů a obcí. Při realizaci strategického plánování však doporučujeme studium i další literatury, která pojednává o tomto tématu. K výběru lze použít rovněž seznam použité literatury z tohoto dokumentu. Stejně tak doporučujeme aktivní komunikaci s dalšími samosprávnými celky, které již strategicky plánují oblast rodinné politiky, a mohou tak poskytnout zkušenosti dobré praxe.

Oproti úplné metodice je v této zkrácené verzi kladen silný důraz na postupy během strategického plánování, a naopak je méně pozornosti věnováno teoretickým konceptům a popisu stavu realizace rodinné politiky v jednotlivých krajích ČR. Z těchto důvodů doporučujeme využívat obě verze metodiky. Zpracování úplné i zkrácené verze bylo s ohledem na široký a průřezový charakter regionální rodinné politiky a vzhledem k ambici vytvořit prakticky uplatnitelné dokumenty velkou výzvou. I přes zmíněné překážky však věříme, že metodika pomůže k systémovému rozvoji rodinné politiky ve všech krajích (a v ideálním případě i obcích) České republiky.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

- 1) *Akční plán rodinné politiky Jihomoravského kraje na rok 2017* [online]. Dostupné z: <https://www.rodinnapolitika.cz/389-akcni-plan-rodinne-politiky-jihomoravskeho-kraje-na-rok-2017.html>.
- 2) DOBRUCKÁ, L., COPLÁK, J. *Tvorba strategického rozvojového plánu obce*. 2007.
- 3) ESF. *Evropský sociální fond v ČR* [online]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/programy/evropsky-socialni-fond>.
- 4) *Family point; Senior point* [online]. Dostupné z: <http://www.sever.brno.cz/family-point-a-senior-point.html>.
- 5) FAMILY POINT [online]. Dostupné z: <https://familypoint.cz>.
- 6) HOFINGER, K. F. *Regionální rodinná politika* [online]. 2010. Dostupné z: http://www.rodiny.cz/ncpr/rod_stat/tis/sbornik_2000/hofinger.doc.
- 7) HÖHNE, S., KUCHAROVÁ, V., SVOBODOVÁ, K., ŠŤASTNÁ, A., ŽÁČKOVÁ, L. *Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2010. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_310.pdf.
- 8) HOLEČEK, J. a kol. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech*. Brno: GaREP, 2009.
- 9) INSTITUT KOMUNITNÍHO ROZVOJE. *Strategické plánování: Jak zpracovat strategický plán organizace* [online]. Dostupné z: <https://www.edukana.cz/uploads/strategie%20planovani%20uprDD%20s%20CS%20logo.pdf>.
- 10) *Koncepce rodinné politiky Jihomoravského kraje na období 2015–2019* [online]. Dostupné z: <https://www.rodinnapolitika.cz/208-koncepce-rodinne-politiky-jihomoravskeho-kraje-na-obdobi-2015-2019.html>.
- 11) KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, a. s., 2010.
- 12) KUCHAROVÁ, V. a kol. *Zpráva o rodině* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2017. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zprava_o_rodine_2017.pdf/9c2b6076-0398-f23c-e517-d63e57d6b2e5.
- 13) KUCHAROVÁ, V. a kol. *Rodiny ve střední fázi rodinného cyklu* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2017. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Rodiny_ve_stredni_fazi_rodinneho_cyklu_2017.pdf/0ade143a-214b-917a-9211-41c4575bcc56.
- 14) KUCHAROVÁ, V., BARVÍKOVÁ, J., SVOBODOVÁ, K., ŠŤASTNÁ, A. *Lokální a regionální politika v praxi* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2014. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_386.pdf.
- 15) KUCHAROVÁ, V., SVOBODOVÁ, K., ŠŤASTNÁ, A., PODRÁPSKÝ, F. *Rodinná politika na úrovni obcí a krajů. Principy a východiska* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2014. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_385.pdf.
- 16) LABOUNKOVÁ, V., PŮČEK, M., ROHREROVÁ, L. a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů* [online]. MMR, Ústav územního rozvoje, 2009. Dostupné z: <https://m.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=108942&TypeID=7>.
- 17) MAPA PŘÍSTUPNOSTI [online]. Dostupné z: <http://www.mapapristupnosti.cz/>.
- 18) MEDIAN, s. r. o. a kol. *Stav české rodiny, co ji chrání a ohrožuje: Závěrečná zpráva výzkumu* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.nadacesiriuz.cz/soubory/zaverecne-zpravy/Zaverecna-zprava-z-vyzkumu-primarni-prevence-ohrozeni-rodiny.pdf>.
- 19) MMR. *Podpora bydlení* [online]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/Narodni-dotace/Podpora-bydleni>.
- 20) MODERNÍ OBEC. *Finanční podpora pro zřízení nových pracovních míst* [online]. Dostupné z: <http://moderniobec.cz/financni-podpora-pro-zrizeni-novych-pracovnich-mist/>.

- 21) MPSV – webové stránky [online]. Dostupné z: www.mpsv.cz.
- 22) MPSV. *Dotace na podporu rodiny pro nestátní neziskové organizace v dotačním řízení Rodina* [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/dotace-na-podporu-rodiny-pro-nestatni-neziskove-organizace-v-dotacnim-rizeni-rodina>.
- 23) MPSV. *Dotační program na podporu samosprávy v oblasti stárnutí* [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/dotacni-program-na-podporu-samospravy-v-oblasti-starnuti>.
- 24) MPSV. *Dotační program Obec přátelská rodině a seniorům* [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/obec-pratelaska-rodine-a-seniorum>.
- 25) MPSV. *Dotační program podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností* [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/dotacni-program-podpora-verejne-ucelnych-aktivit-seniorskych-a-proseniorskych-organizaci-s-celostatni-pusobnosti>.
- 26) MPSV. *Koncepce rodinné politiky* [online]. 2017. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253.
- 27) MPSV. *Kontaktní centrum* [online]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/o-projektu/kontaktni-centrum>.
- 28) MPSV. *Metodiky pro plánování sociálních služeb: Komunitní plánování sociálních služeb* [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/komunitni-planovani-vec-verejna-pruvodce>.
- 29) MPSV. *Národní koncepce podpory rodin s dětmi* [online]. 2008. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf/be17dc8c-8441-952e-ef13-e13486fba929.
- 30) MPSV. *Národní koncepce rodinné politiky*. 2005. [online] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/koncepce_rodina.pdf/e94cc331-74ad-b2cb-28fc-0b245438e95b.
- 31) MPSV. *Národní strategie ochrany práv dětí* [online]. 2012. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/NSOPD.pdf/bb0782db-dabb-4710-0689-ec3bf0b7dca5>.
- 32) MPSV. *Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025* [online]. Praha, 2015. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/NSRSS.pdf/bca93363-6f0b-52ab-a178-4852b75dab6f>.
- 33) MPSV. *Rodinná politika v praxi na úrovni krajů a obcí: Metodické „doporučení“ Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. 2008. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Rodinna_politika.pdf/c5ac6806-30a5-813c-a561-1578df33368e.
- 34) MPSV. *Sociální bydlení* [online]. Dostupné z: <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/>.
- 35) *Odpovědný zastupitel – projekt Svazu měst a obcí ČR* [online]. Dostupné z: <http://www.vzdelanyzastupitel.cz/data/fileBank/d8e46d1b-4a41-4cc4-be21-65a0c8e92946.pdf>.
- 36) OUŘEDNÍČEK, M., NOVÁK, M., ŠIMON, M. Současné změny migrační bilance nejmenších českých obcí. In: SVOBODOVÁ, H. ed. *Výroční konference České geografické společnosti. Nové výzvy pro geografii*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 246–255.
- 37) PALONCOVÁ, J., BARVÍKOVÁ, J., KUCHAROVÁ, V., PEYCHLOVÁ, K. *Nové formy denní péče o děti* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2014, s. 126–128. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_381.pdf.
- 38) *Podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce* [online]. Dostupné z: <http://sovz.cz/temata/podpora-zamestnanosti-osob-znevychodnenych-na-trhu-prace/>.
- 39) POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika*. Praha: C. H. Beck, 2016.
- 40) *Proces plánování sociálních služeb* [online]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/socialni-oblast/proces-planovani-socialnich-sluzeb>.

- 41) PŘES BARIÉRY, POV. *Metodika* [online]. Dostupné z: <http://presbariery.cz/cz/mapovani-barierovosti/metodika>.
- 42) PŮČEK, M., KOPPITZ, D. *Strategické plánování a řízení pro obce, města a regiony* [online]. Vydání 1. Praha: NSZM, 2012. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/publikace-nszm-el_2.pdf.
- 43) RODINNÉ PASY [online]. Dostupné z: <http://www.rodinnepasy.cz>.
- 44) SENIOR PASY [online]. Dostupné z: <http://www.seniorpasy.cz/>.
- 45) SENIORPOINT. [online] Dostupné z: <https://www.seniорpointy.cz>.
- 46) SKÁLA, V., HEJZLAROVÁ, E., GEISLER, H., POTŮČEK, M., DOBIÁŠOVÁ, K. *Rodinná politika na regionální a lokální úrovni*. Závěrečná zpráva výzkumného projektu. Praha: CESES FSV UK, 2011.
- 47) SOCIÁLNÍ REVUE. *Nové zjišťování potřeb* [online]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/nove-zjistovani-potreb>.
- 48) SOCIOFACTOR s. r. o. *Výzkum veřejného mínění zaměřený na sladění pracovního a rodinného života a rovnost žen a mužů v oblasti rodinné politiky a trhu práce* [online]. 2016. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/TACR_zprava_sladovani.pdf/432db929-6f1a-f1d7-e5d0-e2f6eb2b7676.
- 49) *Strategický plán rodinné politiky Libereckého kraje 2019–2023* [online]. Dostupné z: <https://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/getFile/id:877864/lastUpdateDate:2018-10-16%2013%3A47%3A10>.
- 50) *Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009–2020* [online]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/rozvoj_kraje/srk_2009_2020.pdf.
- 51) *Strategie rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje 2015–2020* [online]. Dostupné z: <https://www.kr-olomoucky.cz/strategie-rozvoje-uzemniho-obvodu-olomouckeho-kraje-cl-537.html>.
- 52) *Strategie rozvoje Zlínského kraje 2009–2020 (SRZK)* [online]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/strategie-rozvoje-zlinskeho-kraje-2009-2020-srzk-cl-680.html>.
- 53) TOMEŠ, I. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010.
- 54) Usnesení č. 2/1993 Sb., USNESENÍ předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992, o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- 55) VLÁDA ČR. Národní rozvojový program mobility pro všechny [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/program-mobility/program-mobility-79350>.
- 56) Vyhláška č. 35/1997 Sb., Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí, kterou se stanoví podrobnosti zřízení společensky účelných pracovních míst a vytváření veřejně prospěšných prací.
- 57) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 58) Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- 59) Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- 60) Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů.
- 61) Zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 62) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- 63) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.
- 64) ZATLOUKAL, L. *Plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování*. Olomouc: UPOL, 2008.

PŘÍLOHA Č. 1:

MAPOVÁNÍ POTŘEB DLE OBLASTÍ RODINNÉ POLITIKY

Abychom mohli konkrétní opatření plánovat, musíme zaměřit pozornost na konkrétní otázky u každé oblasti. U jednotlivých služeb je potřeba zjišťovat pokrytí v procentech oproti zjištěné potřebě či poptávce.

1. Oblast služeb pro rodiny

V této oblasti je vhodné vyjasnit si následující otázky v jednotlivých podoblastech:

1.1 Služby péče o děti předškolního věku

- *Má kraj/obec dostatečnou kapacitu zařízení předškolní péče?*
 - *Služby péče o nejmenší děti (jesle, dětské skupiny, mikrojesle apod.)*
 - *Služby péče o děti předškolního věku do zahájení povinné školní docházky (mateřské školy, dětské skupiny apod.)*
 - *Jiná zařízení*
- *Má kraj dostatečnou nabídku volnočasových aktivit pro děti předškolního věku?*

1.2 Služby péče o školní děti

- *Má kraj/obec dostatečnou kapacitu základního školství včetně družin a dětských klubů?*
- *Má kraj/obec dostatečnou kapacitu služeb pro starší školní děti?*

1.3 Služby péče o osoby se sníženou soběstačností

- *Má kraj/obec dostatečnou kapacitu zařízení pro osoby se sníženou soběstačností (především senioři/seniorky a zdravotně postižení)?*
 - *Domovy pro seniory*
 - *Domovy se zvláštním režimem*

- Domovy pro osoby se zdravotním postižením
- Denní stacionáře
- Týdenní stacionáře
- Centra sociálně rehabilitačních služeb
- Chráněné bydlení
- Osobní asistence
- Pečovatelská služba
- Další terénní a ambulantní služby určené osobám se sníženou soběstačností
- Byty zvláštního určení

1.4 Služby a aktivity pro rodiny s dětmi a rodiny se specifickými potřebami, služby primární prevence

- Podporuje kraj/obec zprostředkování odborných poradenských aktivit pro rodiny s dětmi a pro rodiny se specifickými potřebami?
 - Poradenství psychologa
 - Poradenství zdravotnického typu
 - Právní poradenství
 - Partnerské a manželské poradny
 - Sociální poradenství
 - Jiné
- Podporuje kraj/obec aktivity zaměřené na podporu péče o závislé členy v rodině?
 - Poradenská činnost pro pečující osoby
 - Přímá podpora pečujících osob
- Realizuje nebo podporuje kraj/obec nízkoprahová denní centra pro děti a mládež nebo sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi⁸²?

82 Terénní, příp. ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u něhož je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u něhož existují další rizika ohrožení jeho vývoje.

- *Výchovné činnosti (zaměřené na podporu schopností a dovedností u rodičů a dětí a na prevenci sociálně patologického chování)*
- *Vzdělávací a aktivizační činnosti*
- *Sociálně terapeutické činnosti*
- *Aktivity zaměřené na sociální prevenci*
- *Jiné*
- *Přijal nebo podpořil kraj/obec opatření na prevenci sociálního vyloučení rodičů s malými dětmi?*
- *Existují v daném kraji/obci rodinná a mateřská centra?*

1.5 Oblast dostupného bydlení

- *Má obec dostatečný bytový fond?*
- *Jsou v kraji/obci realizovány (či připravovány) projekty zaměřené na sociální či dostupné bydlení?*
- *Jakými dalšími způsoby se kraj/obec zaměřuje na oblast dostupného bydlení?*

1.6 Další služby pro rodiny

- *Je kraj/obec zapojen do projektu Rodinných pasů?*
- *Je kraj/obec zapojen do projektu Senior pasů?*
- *Jsou v kraji/obci zřízeny Family Pointy? Pokud ano, je jich dostatečné množství?*
- *Jsou v kraji/obci zřízeny Senior Pointy? Pokud ano, je jich dostatečné množství?*
- *Realizuje nebo podporuje kraj/obec opatření zaměřená na aktivní otcovství?*
 - *Probíhá komunikace s veřejností o tématu aktivního otcovství (např. veřejné akce, místní tisk, prostřednictvím webových stránek úřadů a sociálních sítí)?*
 - *Probíhají v kraji/obci osvětové aktivity zaměřené na aktivní otcovství?*
- *Rozvíjí kraj/obec aktivity zaměřené na podporu vztahů v rodině mezi generacemi a mezi-generační spolupráci?*

2. Oblast podpory trhu práce a sladování rodinného a pracovního života

V této oblasti je třeba si vyjasnit následující otázky:

- Podporuje kraj/obec zaměstnavatele při vytváření prostředí přátelského rodinám na pracovišti?
 - Pružná či odlišně stanovená pracovní doba⁸³
 - Částečné úvazky
 - Práce z domova
 - Čerpání neplaceného volna nad rámec dovolené
 - Sick days
 - Jiná opatření
- Podporuje kraj/obec vytváření pracovních příležitostí?
- Pořádá nebo podporuje kraj/obec vzdělávací a rekvalifikační kurzy zaměřené na:
 - Rozvoj podnikání
 - Návrat rodičů na trh práce
 - Podporu zaměstnanosti osob starších 55 let
 - Podporu zaměstnanosti osob se zdravotním hendikepem
 - Jiné
- Vytváří kraj/obec pracovní příležitosti pro osoby ze znevýhodněných skupin (např. rodiče samoživitele, rodiny s postiženým členem, senioři apod.)?
- Vytváří kraj/obec podmínky pro sladování pro své vlastní zaměstnance/kyně?
 - Denní péče od 6 měsíců do 2 let věku dítěte zaměstnanců/kyň např. v tzv. mikrojeslích
 - Denní péče od 2 do 7 let⁸⁴ věku dítěte zaměstnanců/kyň formou rezervace místa v mateřské škole či jiném zařízení předškolní péče
 - Denní péče od 2 do 7 let věku dítěte zaměstnanců/kyň formou finančního příspěvku na umístění dítěte v externích zařízeních dle vlastního výběru
 - Zřízení vlastního zařízení předškolní péče
- Realizuje a/nebo podporuje kraj/obec pro rodiny poradenství zaměřené na sladování rodinného/osobního a pracovního života?
- Realizuje a/nebo podporuje kraj/obec vzdělávací aktivity a kvalifikační kurzy pro rodiče na mateřské/rodičovské dovolené?

83 Ačkoliv jsou pro využívání flexibilních forem zaměstnávání typické pracovní pozice administrativního charakteru (práce v kanceláři, banky, pojišťovny, úřady apod.), lze je využívat i v rámci jiných pracovních pozic. Důležité je zaměřit se i na možnost využívání tzv. zdravotního volna (tzv. sick days).

84 Uvedená věková kategorie bere v úvahu i děti s odkladem povinné školní docházky.

- Vzdělávání organizuje
- Podporuje jiné organizace, včetně obcí zřizovaných (finančně, poskytnutím prostor apod.)
- Podporuje přímo účastníky/účastnice vzdělávání (např. finančně příspěvkem na vzdělávání, službou hlídání dětí během vzdělávání apod.)
- Jiným způsobem

3. Oblast prostoru přátelského rodinám

U této oblasti jde o jednotlivá témata podpory rodiny, která se zaměřují na zkvalitňování podmínek v obci.

3.1 Bezbariérovost

- *Je oblast kraje/obce zmapována z hlediska bezbariérovosti? Pokud ano, jakým způsobem?*
- *Je místní MHD bezbariérová?*
- *Jsou místní veřejné budovy bezbariérové?*
- *Je veřejný prostor (včetně chodníků) bezbariérový?*

3.2 Bezpečnost pohybu po veřejných komunikacích

- *Která z následujících opatření již územně samosprávný celek organizoval v souvislosti se zajištěním bezpečnosti pohybu po veřejných komunikacích?*
 - *Přechody pro chodce*
 - *Příčné prahy*
 - *Výstražné systémy*
 - *Dozory na přechodech pro chodce v blízkosti mateřských škol, základních škol, domova pro seniory apod.*
 - *Parkovací místa*
 - *Jiná opatření*

3.3 Prostor pro trávení volného času

- *Má kraj/obec dostatečné prostory (venkovní i vnitřní) pro volnočasové aktivity rodin s dětmi?*
- *Má kraj/obec dostatečné prostory (venkovní i vnitřní) pro volnočasové aktivity seniorů?*
- *Má kraj/obec dostatečné prostory (venkovní i vnitřní) pro volnočasové aktivity, během nichž se mohou potkávat různé generace?*
- *Podporuje kraj/obec organizace, které se volnočasovými aktivitami zabývají (kulturní organizace, sportovní kluby, zájmová sdružení, dům dětí a mládeže apod.)?*

4. Oblast komunikace a spolupráce

- *Spolupracuje kraj/obec při tvorbě rodinné politiky s jinými subjekty? Pokud ano, jak?*
 - *Sítování služeb*
 - *Vzájemná výpomoc (např. z oblasti služeb péče o děti)*
 - *Pořádání kulatých stolů (s multidisciplinární spoluprací⁸⁵)*
 - *Výměna zkušeností*
 - *Jiné*
- *Komunikuje kraj/obec s rodinami s cílem předávání informací o prorodinných aktivitách a opatřeních? Pokud ano, jakými způsoby?*
 - *Pořádání akcí pro rodiny s dětmi či seniory*
 - *Krajský/obecní zpravodaj*
 - *Informace na webových stránkách kraje/obce*
 - *Oslovování občanů prostřednictvím místní televize, rozhlasu, sociálních sítí*
 - *Jiné*
- *Propaguje kraj/obec aktivity podporující rodiny?*
 - *Poradenství pro rodiny*
 - *Aktivity státních i nestátních subjektů v rámci podpory rodiny*
- *Má kraj/obec více komunikačních kanálů pro propagaci rodinné politiky?*
 - *Webové stránky*
 - *Tištěné materiály*
 - *Facebook*
 - *Twitter*
 - *Informační kampaně*
 - *Jiné*

Do této oblasti patří nejen hledání nových komunikačních kanálů, ale i udržování těch stávajících. Důležitá je také spolupráce s jinými samosprávnými celky zaměřená především na výměnu zkušeností a příkladů dobré praxe. Díky komunikaci a spolupráci s širokým spektrem aktérů rodinné politiky (včetně samotných rodin) lze získávat cenné podněty přímo z praxe a rozvíjet tak rodinnou politiku komplexním způsobem.

85 To znamená se zapojením odborníků z různých oblastí (oborů), úřadů, institucí, v tomto případě i zaměstnavatelů.

PŘÍLOHA Č. 2:

MOŽNÉ VNĚJŠÍ FINANČNÍ ZDROJE PRO REALIZACI RODINNÉ POLITIKY NA KRAJSKÉ A MÍSTNÍ ÚROVNI

A. Ministerstvo práce a sociálních věcí

MPSV poskytuje obcím finanční prostředky prostřednictvím dotačních titulů, které pravidelně vyhledává.

- a) **Národní dotační titul „Obec přátelská rodině a seniorům“⁸⁶**, v níž je celková alokace na obě dotační oblasti 12 mil. Kč (6 mil. Kč rodina, 6 mil. Kč senioři).
- b) **Národní dotační titul „Dotační program na podporu krajské samosprávy v oblasti stárnuti“⁸⁷** s celkovou alokací 14 mil. Kč.
- c) **Národní dotační titul „Rodina“⁸⁸** s celkovou alokací 120 mil. Kč, určený pro NNO.
- d) **Národní dotační titul „Podpora veřejně účelných aktivit (dále „VÚA“) seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností“⁸⁹** s celkovou alokací 18 mil. Kč, určený pro NNO.

86 Více informací zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/obec-pratelska-rodine-a-seniorum>.

87 Více informací zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/dotacni-program-na-podporu-samospravy-v-oblasti-starnuti>. V návaznosti na úsporu státního rozpočtu na rok 2020 bylo rozhodnuto o zrušení tohoto národního dotačního titulu pro rok 2020.

88 Více informací zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/dotace-na-podporu-rodiny-pro-nestatni-neziskove-organizace-v-dotacnim-rizeni-rodina>.

89 Více informací zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/dotacni-program-podpora-verejne-ucelnych-aktivit-seniorskych-a-proseniorskych-organizaci-s-celostatni-pusobnosti>.

B. Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj poskytuje obcím finanční prostředky na realizaci proro-
dinných opatření prostřednictvím následujících nástrojů:

- a) Program „*Podpora bydlení*“⁹⁰
- b) Státní fond rozvoje bydlení

C. Úřad vlády ČR

Úřad vlády ČR poskytuje obcím finanční prostředky na realizaci proro-
dinných opatření prostřednictvím „*Programu mobility Vládního výboru pro zdravotně postižené
občany*“⁹¹.

D. Evropský sociální fond („ESF“)

Operační program **Zaměstnanost 2014–2020**. Potřebné informace (výzvy, metodické
příručky) jsou k dispozici na webových stránkách ESF⁹².

Finanční prostředky je možné získat rovněž prostřednictvím dotačních titulů jednotlivých
krajů či z různých nadací.

90 Více informací zde: <https://www.mmr.cz/cs/Narodni-dotace/Podpora-bydleni>.

91 Více informací zde: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/program-mobility/program-mobility-79350>.

92 Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/programy/evropsky-socialni-fond>.

METODIKA rodinné politiky na krajské a místní úrovni
ZKRÁCENÁ VERZE

2020

Grafická úprava a tisk: ASTRON print, a. s.

ISBN 978-80-7421-177-5

Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni – Zkrácená verze vznikla v rámci projektu Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů, reg. č. CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233.

Tento projekt je financován z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu.

ISBN 978-80-7421-177-5

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

#rodinyvkrajích